

EUROOPA KOHTU OTSUS

23. november 1999*

Kaubanduspoliitika – Juurdepääs tekstiilitoodete turule – Indiast ja Pakistanist pärinevad tooted

Kohtuasjas C-149/96,

Portugali Vabariik, esindajad: välisministeeriumi Euroopa Ühenduste asjade osakonna õigusteenistuse juhataja L. Fernandes ja Portugali Katoliku Ülikooli õigusteaduskonna assistent C. Botelho Moniz, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis Portugali saatkonna residentsis, 33, allée Scheffer,

hageja,

versus

Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: õigusnõunik S. Kyriakopoulou ja õigusteenistuse ametnik I. Lopes Cardoso, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis Euroopa Investeerimispanka õigusteenistuse peadirektori A. Morbilli kontoris, 100, boulevard Konrad Adenauer,

kostja,

keda toetavad

Prantsuse Vabariik, esindajad: välisministeeriumi õigusosakonna rahvusvahelise majandusõiguse ja Euroopa õiguse talituse juhataja asetäitja C. de Salins ja sama ameti välisasjade sekretär G. Mignot, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis Prantsusmaa saatkonnas, 8 B, boulevard Joseph II,

ja

Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: õigusteenistuse ametnikud M. de Pauw ja F. de Sousa Fialho, kohtudokumentide kättetoimetamise aadress Luxembourgis sama teenistuse ametniku C. Gómez de la Cruzei kontoris, Centre Wagner, Kirchberg,

menetlusse astuvad pooled,

mille esemeks on nõue kuulutada kehtetuks nõukogu 26. veebruari 1996. aasta otsus 96/386/EÜ Euroopa Ühenduse ja Pakistani Islamivabariigi ning Euroopa Ühenduse

*Kohtumenetluse keel: portugali.

ja India Vabariigi vaheliste vastastikuse mõistmise memorandumite sõlmimise kohta, mis käsitlevad tekstiilitoodete turulepääsu korda (EÜT L 153, lk 47),

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: kolmanda ja kuuenda koja esimees presidendi ülesannetes J. C. Moitinho de Almeida, kodade esimehed D. A. O. Edward, L. Sevón ja R. Schintgen, kohtunikud P. J. G. Kapteyn (ettekandja), C. Gulmann, J.-P. Puissechet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm ja M. Wathelet,

kohtujurist: A. Saggio,

kohtusekretär: haldur H. von Holstein,

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 30. juuni 1998. aasta kohtuistungil ära kuulanud poolte kohtukõned,

olles 25. veebruari 1999. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

Kohtuotsuse põhjendus

1. Portugali Vabariik esitas EÜ asutamislepingu artikli 173 esimese lõigu (pärast muutmist EÜ artikli 230 esimene lõik) alusel hagiavalduse, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 3. mail 1996, nõudega kuulutada kehtetuks nõukogu 26. veebruari 1996. aasta otsus 96/386/EÜ Euroopa Ühenduse ja Pakistani Islamivabariigi ning Euroopa Ühenduse ja India Vabariigi vaheliste vastastikuse mõistmise memorandumite sõlmimise kohta, mis käsitlevad tekstiilitoodete turulepääsu korda (EÜT L 153, lk 47, edaspidi „vaidlustatud otsus”).

Õiguslik ja faktiline raamistik

Uruguay tsükli mitmepoolsed rahvusvahelised kokkulepped

2. 15. detsembril 1993 kiitis nõukogu ühehäälselt heaks üldise kokkuleppe tingimused, mille alusel ühendus ja liikmesriigid nõustusid lõpetama Uruguay vooru mitmepoolsed kaubanduslääbirääkimised (edaspidi „aluskokkulepe”).

3. Samal päeval teatas Üldise Kaubandus- ja Tariifikokkuleppe (GATT) peadirektor hr Sutherland Genfis mitmepoolsete läbirääkimiste komitees Uruguay vooru läbirääkimiste lõpetamisest. Samaaegselt mainitud läbirääkimiste lõpetamisega kutsus ta teatavaid osapooli jätkama läbirääkimisi turgudele juurdepääsu osas, et jõuda täiuslikuma ja paremini tasakaalustatud „turgudele juurdepääsu” kokkuleppepaketi.

4. Pärast läbirääkimiste lõpetamist jätkas komisjon eeskätt India Vabariigiga (edaspidi „India”) ja Pakistani Islamivabariigiga (edaspidi „Pakistan”) läbirääkimisi tekstiilitoodete ja riietusesemete (edaspidi „tekstiilitooted”) turule juurdepääsu osas, komisjoni abistas seejuures nõukogu poolt ühenduse üldise kaubanduspoliitika haldamiseks tekstiilisektoris moodustatud „113 tekstiilikomitee” (edaspidi „tekstiilikomitee”).

5. 15. aprillil 1994 Marrakechis (Maroko) toimunud koosolekul, ajal, kui Pakistani ja Indiaga toimuvad läbirääkimised ei olnud veel lõppenud, kirjutasid nõukogu president ja välissuhete eest vastutav komisjoni liige hilisemat kinnitamist silmas pidades Euroopa Liidu nimel alla lõppaktile (edaspidi „lõppakt”), millega lõpetati Uruguay vooru mitmepoolsed kaubandusläbirääkimised, Maailma Kaubandusorganisatsiooni (edaspidi „WTO”) asutamislepingule ja mitmete WTO asutamislepingu lisades 1 – 4 toodud lepingutele ja memorandumitele (edaspidi „WTO lepingud”).

6. WTO asutamislepingu lisas 1 A toodud lepingute hulgas on tekstiili- ja rõivatoodete leping ning impordilitsentside protseduuride leping.

7. Pärast ülalmainitud allakirjutamist võttis komisjon 22. detsembril 1994 vastu otsuse 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel sõlmitavaid tema pädevusse kuuluvaid küsimusi puudutavaid kokkuleppeid, mis saavutati mitmepoolsete kaubandusläbirääkimiste Uruguay voorus (1986–1994) (EÜT L 336, lk 1).

Pakistani ja Indiaga sõlmitud kokkulepped

8. Pärast WTO lepingute sõlmimist jätkas komisjon koos tekstiilikomiteega läbirääkimisi India ja Pakistaniga.

9. 15. oktoobril ja 31. detsembril 1994 parafeeris komisjon vastavalt Pakistani ja Indiaga kaks dokumenti nimetusega „Memorandums of Understanding” (edaspidi „vastastikuse mõistmise memorandum”), mille poolteks olid ühelt poolt Euroopa Ühendus ja teiselt poolt vastavalt India ja Pakistan ning mis hõlmasid tekstiilitoodete turule juurdepääsu korraldusmeetmeid.

10. Pakistaniga sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandum hõlmas teatavaid kohustusi nii ühenduse kui selle kolmanda riigi jaoks. Pakistan kohustus eeskätt kaotama kõik vastastikuse mõistmise memorandumis lisas II loetletud tekstiilitoodete rühmade suhtes kohaldatavad koguselised piirangud. Komisjon kohustus omalt poolt „käsitlema soodsamatel tingimustel Pakistani valitsuse võimalikke taotlusi erandjuhtudel soodustuste võimaldamiseks olemasolevate kvoodiliste piirangute haldamise suhtes (sealhulgas kvootide ülekandmine järgmisesse aastasse, eelkasutamine ja kategooriatevaheline ülekandmine)“ (punkt 6) ja alustama viivitamata vajalikke sisemenetlusi, et tagada „kõigi praegu Pakistani käsitelgedel kootud toodete ja kodutööstustoodete importi mõjutavate piirangute kaotamine enne WTO lepingu jõustumist” (punkt 7).

11. Indiaga sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumis nähakse ette, et selle riigi valitsus seob vastastikuse mõistmise memorandumis lisas nimetatud tekstiil- ja rõivatoodete tariifid, kusjuures „nendest määradest teavitatakse WTO sekretariaati 60 päeva jooksul alates WTO lepingu jõustumiskuupäevast”. Samuti on sätestatud, et India valitsus „võib teatavate lisas olevate toodete osas kehtestada ka alternatiivseid eritolle” ning need tollid „märgitakse väärtuselise tollimaksuna protsentides või ruupiates

toote/ruutmeetri/kg kohta, olenevalt sellest, kumb on suurem” (punkt 2). Euroopa Ühendus omalt poolt nõustub „kõrvaldama alates 1. jaanuarist 1995 kõik piirangud, mida praegu kohaldatakse Euroopa Ühenduse ja India vahelise tekstiiltoodetega kauplemise lepingu artiklis 5 nimetatud India kodutööstustoodete ja käsitelgedel kootud toodete ekspordi suhtes” (punkt 5). Ühendus kohustub „käsitlema India valitsuse võimalikke taotlusi saada lisaks kahepoolsete tekstiililepingute kohaselt rakendatavatele soodustustele erandjuhtudel võimaldatavaid soodustusi ühe kategooria või kõikide piirangutega seotud kategooriate osas,” nii et seejuures ei ületata vastastikuse mõistmise memorandumis toodud koguseid kvoodiaastate 1995 kuni 2004 kohta (punkt 6).

12. Komisjoni 7. detsembri 1995. aasta ettepaneku alusel võttis nõukogu 26. veebruaril 1996 kvalifitseeritud häälteenamusega vastu käesolevas kohtuasjas vaidlustatud otsuse, vastuhääletajad olid Hispaania Kuningriik, Kreeka Vabariik ja Portugali Vabariik.

13. Kokkulepped India ja Pakistaniga kirjutati alla vastavalt 8. ja 27. märtsil 1996.

14. Vaidlustatud otsus avaldati Euroopa Ühenduste Teatajas 27. juunil 1996.

Ühenduse õigusaktid

15. Nõukogu 12. oktoobri 1993. aasta määrusega (EMÜ) nr 3030/93, teatavate tekstiiltoodete kolmandatest riikidest importimise ühiseeskirjade kohta (EÜT L 275, lk 1), mida muudeti nõukogu 22. detsembri 1994. aasta määrusega (EÜ) nr 3289/94 (EÜT L 349, lk 85) määrati kindlaks ühendusega lepingute, protokollide või korralduseeskirjadega seotud riikidest või WTO liikmesriikidest pärinevate tekstiiltoodete ühendusse importimise kord.

16. Määruse artikli 1 lõike 1 kohaselt kohaldatakse määrust nr 3030/93 I lisas loetletud tekstiiltoodete impordi suhtes, mis pärinevad II lisas loetletud kolmandatest riikidest, kellega ühendus on sõlminud kahepoolsed lepingud, protokollid või muud kokkulepped.

17. Määruse nr 3030/93 artikli 2 lõikes 1 on sätestatud, et V lisas loetletud ning ühest selles lisas loetletud tarnijariigist pärinevate tekstiiltoodete ühendusse importimise suhtes kehtestatakse selles lisas ettenähtud iga-aastased koguselised piirnormid. Mainitud määruse artikli 2 lõike 2 kohaselt, kui toodete impordi suhtes kohaldatakse V lisas nimetatud koguselisi piinorme, lubatakse need vabasse ringlusse impordiloa alusel, mille on välja andnud liikmesriigi asutus artikli 12 kohaselt.

18. Mainitud määruse artikli 3 lõikes 1 on sätestatud, et V lisas nimetatud koguselisi piinorme ei kohaldata VI lisas ja VI a lisas määratletud kodutööstustoodete ja rahvakunstitoodete suhtes, millega on nende importimisel kaasas tõend, mille on välja andnud päritoluriigi pädevad asutused mainitud lisade sätete kohaselt ja mis vastavad nendes ettenähtud tingimustele.

19. 10 aprillil 1995 võttis nõukogu aluskokkuleppes sätestatu elluviimiseks (vt käesoleva kohtuotsuse punkti 2) komisjoni ettepanekul vastu määruse (EÜ) nr 852/95, mis käsitleb finantsabi andmist Portugalile Portugali tekstiili- ja rõivatööstuse ajakohastamise eriprogrammi jaoks (EÜT L 86, lk 10).

20. 20. detsembril 1995 võttis komisjon vastu määruse (EÜ) nr 3053/95, mis käsitleb määruse (EMÜ) nr 3030/93 I, II, III, V, VI, VII, VIII, IX ja XI lisa muutmist (EÜT L 323, lk 1). Selle määruse neljateistkümnenenda ja kuuteistkümnenenda põhjenduse kohaselt on asjaolu, et Indiaga kokku lepitud turule juurdepääsu korralduses nähakse ette koguseliste piirangute kaotamine teatavate sellest kolmandast riigist pärinevate rahvakunsti- ja kodutööstustoodete suhtes, üheks teguriks mainitud lisade muutmiseks alates 1. jaanuarist 1995.

21. Määruse nr 3053/95 artikli 1 viies ja kuues lõik asendavad ühelt poolt määruse nr 3030/93 VI lisa määruse nr 3053/95 uue V lisaga ja teiselt poolt kuulutavad alates 1. jaanuarist 1995 kehtetuks sama määruse lisa VI a.

22. Kuivõrd määruses nr 3053/95 avastati formaalne viga, kuulutati selle määruse artikli 1 viies ja kuues lõik komisjoni 19. juuli 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 1410/96, määruse (EÜ) nr 3053/95 osaliselt kehtetuks tunnistamise kohta (EÜT L 181, lk 15, edaspidi „kehtetuks tunnistamise määrus”) tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 1995 kehtetuks. Kehtetuks tunnistamise määruse esimese põhjenduse kohaselt tehti määruse nr 3053/95 artikli 1 viienda ja kuuenda lõigu muudatused ajal, kui komisjoni määruse nr 3030/93 artikli 19 alusel ei olnud komisjonil õigust seda teha, sest nõukogu ei olnud siis veel otsustanud sõlmida või ajutiselt kohaldada turulepääsu korda, mille üle komisjon pidas läbirääkimisi India ja Pakistaniga.

23. 22. novembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 2231/96, millega muudetakse määruse nr 3030/96 I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX ja XI lisa (EÜT L 307, lk 1), kohandas komisjon määrust nr 3030/93 vastastikuse mõistmise memorandumitega.

Sisuline käsitus

24. Oma nõude põhjenduseks tõi Portugali Vabariik ühelt poolt välja WTO teatavate eeskirjade ja teatavate aluspõhimõtete rikkumise ja teiselt poolt ühenduse õiguskorralduse teatavate eeskirjade ja teatavate aluspõhimõtete rikkumise.

WTO eeskirjade ja aluspõhimõtete rikkumine

25. Portugali valitsus väidab, et vaidlustatud otsuse näol on tegemist WTO teatavate eeskirjade ja teatavate aluspõhimõtete, eeskätt 1994. aasta GATT lepingu, tekstiili- ja rõivatoodete lepingu ning impordilitsentside protseduuride lepingu rikkumisega.

26. Portugali valitsus rõhutab seoses sellega, et varasema kohtupraktika kohaselt on tal õigus Euroopa Kohtus tugineda nendele eeskirjadele ja aluspõhimõtetele.

27. Kuigi vastab tõele, et Euroopa Kohus on oma 5. oktoobri 1994. aasta kohtuotsuses kohtuasjas Saksamaa vs. nõukogu (C-280/93, EKL, lk I-4973, punktid 103-112) otsustanud, et GATT lepingu eeskirjad ei ole vahetult kohaldatavad ning seetõttu ei või eraisikud neile kohtuasutustes tugineda, on Euroopa Kohus samas kohtuotsuses leidnud, et olukord on erinev, kui kõne all on GATT lepingu raames võetud kohutuste elluviimiseks võetavad meetmed või kui ühenduse õigusaktis on selgesõnaliselt osutatud üldlepingu konkreetsetele sätetele. Nagu Euroopa Kohus on mainitud kohtuotsuse punktis 111 sedastanud, on tal kohustus veenduda ühenduse õigusakti kehtivuses lähtuvalt GATT lepingu sätetest eeskirjadest.

28. Portugali valitsuse väitel on antud juhul tegemist täpselt sellise olukorraga, mis on seotud teatava õigusakti – vaidlustatud otsuse – vastuvõtmisega, millega pärast Uruguay voo läbirääkimiste lõpetamist kiidetakse heaks India ja Pakistaniga sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumid just nimelt GATT 1994 lepingus, tekstiili- ja rõivatoodete lepingus ning impordilitsentside protseduuride lepingus sätestatud eeskirjade kohaldamiseks.

29. Nõukogu, keda toetavad Prantsusmaa valitsus ja komisjon, väidab seevastu, et tema arvates tuleks WTO lepingute konkreetsete eripärade tõttu mainitud lepingute suhtes kohaldada Euroopa Kohtu kohtupraktikat, mis on seotud vahetu kohaldamise puudumise ja asjaoluga, et 1947. aasta GATT lepingu sätetele ei ole põhimõtteliselt võimalik kohtus tugineda.

30. Nad rõhutavad, et vaidlustatud otsuse eripärast tingitult ei saa seda pidada samalaadseks määrustega, mida käsitleti 22. juuni 1989 kohtuotsuses kohtuasjas 70/87: *Fediol vs. komisjon*, EKL 1989, lk 1781 ja 7. mai 1991. aasta kohtuotsuses kohtuasjas C-69/89: *Nakajima vs. nõukogu*, EKL 1991, lk I-2069. Vaidlusaluse otsuse näol ei ole tõepoolest tegemist kaubanduse valdkonna ühenduse õigusaktiga, mille eesmärgiks on tekstiili- ja rõivatoodete lepingu sätete „ülevõtmine” ühenduse õigusse.

31. Portugali valitsus väidab vastu, et antud kohtuasi ei hõlma mitte 1947. aasta GATT lepingut, vaid WTO lepinguid, mille hulka kuuluvad 1994. aasta GATT leping, tekstiili- ja rõivatoodete leping ja impordilitsentside protseduuride leping. WTO lepingutel on aga 1947. aasta GATT lepinguga võrreldes olulised erinevused, eeskätt selles osas, et need toovad kaasa olulised ümberkorraldused vaidluste lahendamise korra osas.

32. Lisaks sellele ei tõstatu Portugali valitsuse väitel käesolevas kohtuasjas küsimust eeskirjade otsesest kohaldavusest, vaid küsimus on selles, millistel asjaoludel võib liikmesriik Euroopa Kohtus nõukogu õigusakti õiguspärasuse hindamisel tugineda WTO lepingutele.

33. Portugali valitsuse väitel on selline hindamine õigustatud juhul, kui on tegemist selliste otsustega nagu vaidlustatud otsus, millega kiidetakse heaks kahepoolsed kokkulepped, mis reguleerivad ühenduse ja kolmandate riikide suhetes selliseid valdkondi, mille suhtes kohaldatakse WTO eeskirju.

34. Esmalt tuleb meenutada, et rahvusvahelise õiguse põhimõtete kohaselt on ühenduse institutsioonidel, kelle pädevusalasse kuulub kolmandate riikidega läbirääkimiste pidamine ja kokkulepete sõlmimine, õigus koos mainitud riikidega kokku leppida, millist mõju lepingu sätted avaldavad lepinguosaliste siseriiklikus õiguses. Vaid juhul, kui see küsimus ei ole kokkuleppega lahendatud, on pädevatel kohtuasutustel, eeskätt Euroopa Kohtul EÜ asutamislepinguga antud pädevusala piires kohustus käsitleda seda küsimust samalaadselt kokkuleppe ühenduses kohaldamisega seotud mis tahes muu tõlgendamisküsimusega (vt 26. oktoobri 1982 kohtuotsust kohtuasjas 104/81: *Hauptzollamt Mainz vs. Kupferberg*, EKL 1982, lk 3641, punkt 17).

35. Samuti tuleb meenutada, et rahvusvahelise õiguse üldiste eeskirjade kohaselt peavad pooled rakendama mis tahes kokkulepet heauskselt. Kuigi mõlemad lepinguosalisel on vastutavad kokkuleppega võetud kohustuste täieulatusliku täitmise eest, on neil seevastu

õigus määrata kindlaks õiguslikud vahendid oma õigussüsteemis selle eesmärgi täitmiseks, kui neid vahendeid ei ole eesmärgi ja ülesannete valguses tõlgendades kindlaks määratud kokkuleppes endas (ülalmainitud Kupferbergi kohtuasi, punkt 18).

36. Kuigi vastab tõele Portugali valitsuse väide, et WTO lepingud on 1947. aasta GATT lepingutega võrreldes eeskätt järelevalvesüsteemi ja vaidluste lahendamise korra tugevdamise tõttu märkimisväärselt erinevad, on mainitud lepingutest tuleneva süsteemi puhul siiski oluline osa lepinguosaliste vahel peetavatel läbirääkimistel.

37. Kuigi vaidluste lahendamist reguleerivate eeskirjade ja protseduuride vastastikuse mõistmise memorandumi (WTO lepingu lisa 2) artikli 3 lõike 7 kohaselt on vaidluste lahendamise mehhanismi põhieesmärgiks saavutada WTO eeskirjadega vastuolus olevate meetmete kõrvaldamine, nähakse mainitud memorandumis samas ette võimalus, kui selliste meetmete kohene kõrvaldamine ei osutu võimalikuks, kehtestada teatav ajutine kompensatsioonide süsteem, mida kohaldatakse kuni WTO eeskirjadega vastuolus olevate meetmete kõrvaldamiseni.

38. Vastab tõele, et mainitud memorandumi artikli 22 lõike 1 kohaselt on kompensatsioonide näol tegemist ajutiste abinõudega, mida võib kasutada, kui mainitud memorandumi artikli 2 lõikes 1 ettenähtud vaidluste lahendamise organi soovitusi ja otsuseid põhjendatud ajavahemiku jooksul ei rakendata, samuti on antud sättes eelistatud meetmena toodud välja soovitusi täieulatuslikku rakendamist meetme vastavusse viimise näol asjaomaste WTO lepingutega.

39. Samas on mainitud artikli lõikes 2 sätestatud, et kui asjaomane liige ei täida põhjendatud ajavahemiku jooksul mainitud soovitusi ja otsuseid, peab selline liige, kui nõutakse ja mitte hiljem kui põhjendatud ajavahemiku möödumisel alustama läbirääkimisi iga poolega, kes on tuginenud vaidluslahendusmenetlusele, eesmärgiga leida vastastikku vastuvõetav kompensatsioon.

40. Seda silmas pidades, kui nõuda õigusasutustelt WTO lepingutega vastuolus olevate siseriikliku õiguse eeskirjade kohaldamise peatamist, jätaks see lepinguosaliste riikide seadusloome- või täitevasutused ilma mainitud memorandumi artiklis 22 sätestatud võimalusest leida läbirääkimiste teel kasvõi ajutine lahendus.

41. Sellest tuleneb, et kui WTO lepinguid tõlgendada lähtuvalt nende eesmärgist ja ülesannetest, ei ole neis lepingutes sätestatud kohaseid õiguslikke meetmeid, mis võimaldaks nende heauskset rakendamist mainitud lepinguosaliste riikide siseriikliku õiguse raames.

42. Mis puutub konkreetsemalt WTO lepingute rakendamisse ühenduse õigussüsteemis, siis tuleb rõhutada, et WTO asutamislepingu preambula kohaselt põhineb see leping koos lisadega samalaadselt 1947. aasta GATT lepinguga läbirääkimiste põhimõttel – mille eesmärgiks on suhted vastastikkuse ja vastastikuse kasu alusel ja mis erineb ühenduse jaoks seetõttu teistest ühenduse ja kolmandate riikide vahel sõlmitud kokkulepetest, mis tekitavad teataval määral ebasümmeetrilisi kohustusi või loovad ühendusega erilaadsed integreerumissuhted, nagu ülalmainitud Kupferbergi kohtuotsuses tõlgendatud kokkuleppe puhul.

43. Lisaks sellele on ilmne, et teatavad lepinguosaliselised, kes kuuluvad ühenduse olulisemate kaubanduspartnerite hulka, on WTO lepingute eesmärgi ja ülesannete põhjal järeldanud, et need lepingud ei kuulu selliste õigusnormide hulka, mille põhjal nende lepinguosaliste õigusasutused kontrollivad siseriiklike eeskirjade õiguspärasust.

44. Samas ei anna asjaolu, et ühe lepinguosalise õigusasutused leiavad, et teatavad ühendusega sõlmitud kokkuleppe sätted on vahetult kohaldatavad, samas kui teise lepinguosalise õigusasutused seda vahetut kohaldamist ei tunnista, iseenesest üksinda põhjust järeldada vastastikkuse põhimõtte puudumist kokkuleppe rakendamisel (vt kohtuotsust ülalmainitud Kupferbergi kohtuasjas, punkt 18).

45. Kuid vastastikkuse puudumine ühenduse kaubanduspartnerite vahel WTO lepingute osas, mis põhinevad vastastikkuse ja vastastikuse kasu põhimõtetel ja mis seetõttu erinevad käesoleva kohtuotsuse punktis 42 osutatud ühendusega sõlmitud kokkulepetest, võib tuua kaasa WTO eeskirjade kohaldamise tasakaalu häirimise.

46. Kui eeldada, et ühenduse õiguse vastavuse tagamine mainitud eeskirjadega on otseselt ühenduse õigusasutuste ülesanne, jätab see ühenduse seadusloome- ja täitevasutused ilma manööverdamisruumist, mis on olemas ühenduse kaubanduspartnerite samalaadsetel asutustel.

47. Neist kaalutlustest tuleneb, et võttes arvesse WTO lepingute laadi ja kohaldamisviisi, ei kuulu need lepingud põhimõtteliselt selliste õigusnormide hulka, mille alusel Euroopa Kohus kontrollib ühenduse institutsioonide õigusaktide õiguspärasust.

48. Selline tõlgendus vastab seejuures otsuse 94/800/EÜ preambula viimasele põhjendusele, mille kohaselt „Maaailma Kaubandusorganisatsiooni asutamislepingule ja selle lisadele ei saa nende laadi tõttu otseselt ühenduse või liikmesriikide kohtutes tugineda”.

49. Vaid eeldusel, et ühendus rakendab teatavat WTO raames võetud kohustust või juhul, kui ühenduse õigusakt osutab selgesõnaliselt WTO lepingute konkreetsetele sätetele, on Euroopa Kohtu ülesandeks veenduda WTO eeskirjade alusel ühenduse õigusakti õiguspärasuses (vt sellega seoses 1947. aasta GATT lepingu puhul ülalmainitud Fediol vs. komisjon kohtuasja kohtuotsuse punkte 19–22 ja Nakajima vs. nõukogu kohtuasja kohtuotsuse punkti 31).

50. Seega tuleb uurida, kas antud juhul on tegemist sellise olukorraga, nagu väidab Portugali valitsus.

51. Sellele küsimusele tuleb vastata eitavalt. Vaidlustatud otsuse eesmärgiks ei ole tagada ühenduse õigussüsteemis teatava WTO raames kindlaksmääratud kohustuse täitmist ning selles otsuses ei osutata selgesõnaliselt WTO lepingu konkreetsetele sätetele. Mainitud otsuse eesmärgiks on üksnes kiita heaks ühenduse ning Pakistani ja India vahel sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumid.

52. Eelnevast tuleneb, et Portugali Vabariigil ei ole alust väita, et vaidlustatud otsusega rikutakse WTO teatavaid eeskirju ja teatavaid aluspõhimõtteid.

Ühenduse õiguskorralduse eeskirjade ja aluspõhimõtete rikkumine

Ühenduse õigusnormide avalikkuse põhimõtte rikkumine

53. Portugali valitsus väidab, et seda põhimõtet on rikutud, kuivõrd vaidlusalust otsust ja sellega heaks kiidetud vastastikuse mõistmise memorandumid ei avaldatud Euroopa Ühenduste Teatajas. Hilisemalt piirdub ta märkusega, et esitatud väidet tunnustati, kuivõrd vaidlustatud otsus avaldati pärast hagiavalduse esitamist.

54. Selles osas piisab, kui tuua välja, et ühenduse õigusakti Euroopa Ühenduste Teatajas avaldamisega hiline mine ei mõjuta selle õigusakti kehtivust.

Läbipaistvuse põhimõtte rikkumine

55. Portugali valitsus väidab, et seda põhimõtet on rikutud, kuivõrd vaidlusaluse otsusega kiidetakse heaks vastastikuse mõistmise memorandumid, mis ei ole piisavalt struktureeritud ja mis sisaldavad umbmääraseid mõisteid ning ei võimalda seega tavalugejal saada aru kõikidest asjaoludest, eeskätt seoses memorandumite tagasiulatava mõjuga. Selle väite toetuseks toob Portugali valitsus välja nõukogu 8. juuni 1993. aasta resolutsiooni ühenduse õigusaktide koostamise kvaliteedi kohta (EÜT C 166, lk 1).

56. Tuleb märkida, nagu seda on väitnud ka nõukogu, et mainitud resolutsioon ei ole siduva iseloomuga ning ei kohusta institutsioone järgima mingeid kindlaid reegleid õigusaktide koostamisel.

57. Lisaks sellele, nagu mainib kohtujurist oma ettepaneku punktis 12, on otsus kõikides osades täiesti selge, seda nii kahe rahvusvahelise kokkuleppe sõlmimist puudutavate sätete osas, kui selles osas, mis käsitleb kahes vastastikuse mõistmise memorandumis sätestatud eeskirju, millega nähakse ette mitmeid vastastikuseid lepinguosaliste kohustusi tekstiiltoodete turu järkjärguliseks liberaliseerimiseks. Lisaks sellele ei saa Portugali valitsuse poolt vaidlustatud otsuse suhtes esitatud etteheide, mille kohaselt otsuses ei osutata selgesõnaliselt varasemate õigusaktide sätetele, mis kuulutatakse kehtetuks või mida muudetakse, mitte kuidagi mainitud otsust kahjustada, kuivõrd sellise mitteosutamise ega ei rikuta mitte ühtegi olulist vorminõuet, mida institutsioonid peavad täitma selleks, et vastuvõetud õigusakt oleks kehtiv.

58. Seega ei ole Portugali Vabariigil alust väita, et vaidlustatud otsusega rikutakse läbipaistvuse põhimõtet.

Ühenduse institutsioonide ja liikmesriikide lojaalse koostöö põhimõtte rikkumine

59. Portugali valitsus väidab, et kahepoolsed kokkulepped India ja Pakistaniga sõlmiti nii, et ei võetud arvesse mainitud valitsuse seisukohti mainitud kahe riigiga peetud läbirääkimistel, kuigi Portugal esitas oma seisukohad sõnaselgelt kogu läbirääkimisprotsessi kestel ja eeskätt nõukogu 15. detsembri 1993. aasta koosolekul, kus võeti vastu otsus liituda WTO lepingutega ning Portugali välisministeeriumi poolt nõukogule saadetud 7. aprilli 1994. aasta kirjas.

60. Portugali valitsuse väitel nõustus ta andma allkirja WTO lõppaktile ja selle lisadele vaid tingimusel, et Indiale ja Pakistanile poolt võetava turgude avamise kohustuse eest ei teki liikmesriikidel muid vastukohustusi, kui need, mis on sätestatud tekstiili- ja rõivatoodete lepingus.

61. Vaidlustatud otsusega kiidetakse heaks vastastikuse mõistmise memorandumid, mis kiirendavad tekstiili- ja rõivatoodete lepingus sätestatuga võrreldes tekstiilitoodete turu avamist ning seeläbi ka ühenduse tollitariifide kaotamist mainitud toodete osas. Sellega rikub vaidlustatud otsus väidetavalt EÜ asutamislepingu artiklis 5 (nüüd EÜ artikkel 10) väljendatud ühenduse institutsioonide ja liikmesriikide lojaalse koostöö põhimõtet ning tuleks seetõttu kuulutada kehtetuks.

62. Portugali valitsus väidab samuti, et lõppakti allakirjutamiseks oli nõutav kõikide liikmesriikide nõusolek ning mitte nõukogu liikmete kvalifitseeritud häälteenamus. Mis tahes muutus selle lõppakti allakirjutamise hetkel saavutatud tasakaalus peaks nõudma uut otsust, mis tehakse samades hääletustingimustes, st ühehäälselt.

63. Nõukogu leiab, et Portugali valitsuse poolt esitatud seisukoht, eriti mis puudutab välisministri 7. aprilli 1994. aasta kirjas väljendatud, on poliitilise iseloomuga, liiatigi on seda arvesse võetud, kuivõrd selle alusel võeti vastu määrus nr 852/95, millega nõukogu kinnitas Portugali tekstiilitööstusele mitmeid toetusi.

64. Nõukogu lükkab samuti ümber Portugali valitsuse väited, mille kohaselt kahe vastastikuse mõistmise memorandumid heakskiitmine oleks pidanud toimuma ühehäälselt. Nõukogu rõhutab, et kuivõrd vaidlustatud otsus on kaubanduspoliitikat käsitlev õigusakt, võib selle EÜ asutamislepingu artikli 113 lõike 4 kohaselt (pärast muutmist EÜ artikli 133 lõige 4) võtta vastu nõukogu liikmete kvalifitseeritud häälteenamusega. Mõlemad vastastikuse mõistmise memorandumid on vastu võetud täies vastavuses asutamislepingu sätetega, eeskätt asutamislepingu artikliga 113.

65. Komisjon nõustub nõukogu seisukohaga ning rõhutab täiendavalt, et isegi kui Portugali Vabariik esitas lõpliku kokkuleppe sõlmimisel vastuväiteid, ei saa selle kokkuleppe rikkumisega põhjendada vaidlustatud otsuse tühistamist.

66. Esiteks tuleb tunnistada, et vaidlustatud otsuse näol on tegemist kaubanduspoliitikat käsitleva õigusaktiga, mis võetakse asutamislepingu artikli 113 lõike 4 kohaselt vastu kvalifitseeritud häälteenamusega. Seega, kuivõrd on selgunud, et vaidlustatud otsus võeti vastu kõnealusele sättele vastavalt, ei saa asjaolu, et liikmesriikide vähemus, mille hulka kuulus ka Portugali Vabariik, on selle otsuse vastuvõtmise vastu, mainitud otsust kuidagi kahjustada ega olla seega aluseks selle tühistamisele.

67. Teiseks tuleb rõhutada, nagu seda tegi ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 32, et ühenduse institutsioonide ja liikmesriikide lojaalse koostöö põhimõtte ei saa mõjutada ühenduse õigusaktide õigusliku aluse valikut ning avaldada seeläbi mõju nende õigusaktide vastuvõtmise õiguslikule menetlusele.

68. Seega ei ole Portugali Vabariigil alust väita, et vaidlustatud otsusega rikutakse mainitud põhimõtet.

Õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumine

69. Portugali valitsus väidab, et vaidlustatud otsuse vastuvõtmisega rikkus nõukogu Portugali tekstiilitööstuse ettevõtjate suhtes õiguspärase ootuse põhimõtet.

70. Portugali valitsuse väitel oli mainitud ettevõtjatel alus eeldada, et nõukogu ei muuda oluliselt ühenduse tekstiilitoodete turgude rahvusvahelisele konkurentsile avamise ajakava ja rütmi, mis oli kindlaks määratud WTO lepingutes, eeskätt tekstiili- ja rõivatoodete lepingus ning kehtivates ühenduse õigusaktides, nagu määruses nr 3030/93, mida muudeti määrusega nr 3289/94, millega võeti tekstiili- ja rõivatoodete lepingus sätestatud eeskirjad üle ühenduse õigusse.

71. Vaidlustatud otsuse vastuvõtmine tõi väidetavalt kaasa ühenduse turu liberaliseerimisprotsessi olulise kiirenemise ja muutis seega tekstiili- ja rõivatoodete lepingus ette nähtud raamistiku märkimisväärselt jäigemaks. See ühenduse turu konkurentsitingimuste oluline ja ettenägematu muutumine muutis väidetavalt ka raamistikku, milles Portugali ettevõtjad rakendasid ümberkorraldusmeetmeid, mida nõukogu ise oli pidanud vajalikuks määruse nr 852/95 vastuvõtmisega, mainitud muudatus aga vähendas nende meetmete tõhusust ja põhjustas mainitud ettevõtjatele suuri kahjusid.

72. Nõukogu väidab esiteks, et Portugali tekstiilitööstuse ettevõtjail ei saanud olla õiguspärast ootust selles osas, et säilib olukord, mille osas on käimas läbirääkimised. Kui need ettevõtjad eeldasid, et India ja Pakistani turgude avamine toimub ilma mingi vastukohustuseta, siis sellist eeldust ei saa pidada selliseks, millele võiks rajaneda õiguspärane ootus, kuivõrd see eeldus ei põhine mitte ühelgi nõukogu võetud õiguslikul kohustusel.

73. Teiseks rõhutab nõukogu, et kahe vastastikuse mõistmise memorandumid ei muuda mitte mingis osas Uruguay vooru läbirääkimiste tulemusi. Mainitud memorandumid ei hõlma ühtegi sätet, mis muudaks kehtivate piirangute taset või India ja Pakistaniga sõlmitud kahepoolsetes kokkulepetes sätestatud suurenemiskoeffitsiente. Mainitud vastastikuse mõistmise memorandumites nähakse vaid ette, et komisjon on valmis käsitlema soodsamatel tingimustel Pakistani või India võimalikke taotlusi erandjuhtudel võimaldatavate soodustuste võimaldamiseks olemasolevate piirangute raames (sealhulgas kvootide ülekandmine järgmisesse aastasse, eelkasutamine ja kategooriatevaheline ülekandmine), nii et seejuures ei ületata vastavas memorandumis toodud koguseid iga konkreetse kvoodiaasta kohta. Need erandjuhtudel võimaldatavad soodustused, eeskätt kvootide eelkasutamine, ei muuda olemasolevaid piiranguid ning eeskätt ei saa muuta 1994. aasta GATT lepingu raamistikus asjaomaste tootekategooriate integreerimise ajakava.

74. Komisjoni väitel ei ole Portugali Vabariigil alust oma väite põhjenduseks tuua ettevõtjate õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumist, sest esiteks ei ole Portugal põhjendanud otsust ja ainuisikulist huvi mainitud ettevõtjate õiguslike huvide kaitsmiseks ja teiseks ei ole Portugali Vabariik mainitud ettevõtjaid hoiatanud, kuigi tema käsutuses olevatest andmetest ilmnis piisavalt selgelt, et ühendus on kokkuleppe saavutamiseks sunnitud tegema teatavaid täiendavaid järeleandmisi.

75. Selles osas tuleb meenutada, et järjepideva kohtupraktika kohaselt ei ole õiguspärase ootuse põhimõtte alusel võimalik põhjendada nõuet eeskirjade muutmata jätmiseks, eeskätt kehtib see sellistes valdkondades, nagu tekstiilitoodete import, kus on vajalik ja seetõttu ka arusaadav, et kehtivaid eeskirju muudetakse pidevalt vastavalt turuolukorrale

(vt selles osas 29. jaanuari 1998. aasta kohtuotsust kohtuasjas C-315/96: Lopex Export, EKL 1998, lk I-317, punktid 28-30).

76. Lisaks sellele, nagu ilmneb kohtujuristi ettepaneku punktist 33, ei ole tuvastatud olulisi erinevusi ühelt poolt Indiast ja Pakistanist ning teiselt poolt teistest WTO liikmesriikidest pärinevate toodete käitlemisel, vähemalt ei ole need erinevused sellist laadi, mis võiks kahjustada asjaomaste ettevõtete õiguspäraseid ootusi.

77. Eelnevast tuleneb, et Portugali Vabariigil ei ole alust väita, et vaidlustatud otsus rikub õiguskindluse põhimõtet.

Õigusnormide mittetagasiulatuvuse põhimõtte rikkumine

78. Portugali valitsus väidab, et on rikutud õigusnormide mittetagasiulatuvuse põhimõtet, kui võrd vaidlustatud otsusega heakskiidetud vastastikuse mõistmise memorandumitega kehtestatud korraldusel on tagasiulatuv mõju ja seda kohaldatakse minevikus toimunud olukordade suhtes, kusjuures ei ole põhjendatud vajadust minna mööda põhimõttest, mille kohaselt õigusnormid rakenduvad ainult nende vastuvõtmisele järgnevate sündmuste suhtes.

79. Vastab tõele, et kuigi Pakistani ja Indiaga sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumid parafeeriti vastavalt 15. oktoobril ja 31. detsembril 1994 ja kiideti nõukogu poolt heaks alles 26. veebruaril 2006, kohaldatakse nende memorandumite alusel erandjuhtudel võimaldavate soodustuste korraldust, mis hakkab memorandumite punkti 6 kohaselt kehtima alates 1994. aastast Pakistani puhul ja alates 1995. aastast India puhul.

80. Selles osas tuleb märkida, et nende rahvusvaheliste kohustuste rakendamine ühenduse õigusruumis on määruse nr 3030/93 artikli 19 kohaselt komisjoni ülesandeks, kes pidi võtma meetmed selle määruse lisade vastavaks muutmiseks.

81. Seetõttu saab nende meetmete võimalikku tagasiulatuvat mõju vaidlustada vaid nende meetmete võtmise vastu suunatud hagi raames.

82. Seega ei ole Portugali Vabariigil piisavat alust väita, et vaidlustatud otsusega rikutakse õigusnormide mittetagasiulatuvuse põhimõtet.

Majandusliku ja sotsiaalse sidususe põhimõtte rikkumine

83. Portugali valitsus väidab, et vaidlustatud otsusega rikutakse majandusliku ja sotsiaalse sidususe põhimõtet, mis on sätestatud EÜ asutamislepingu artiklis 2 ja artikli 3 punktis j) (pärast muutmist EÜ artikkel 2 ja artikli 3 lõike 1 punkt k)) ning EÜ asutamislepingu artiklites 130 A (pärast muutmist EÜ artikkel 158), 130 B, 130 C (nüüd EÜ artiklid 159 ja 160), 130 D ja 130 E (nüüd EÜ artiklid 161 ja 162). Portugali valitsus rõhutab, et nõukogu ise on sellele põhimõttele osutanud määruse nr 852/95 põhjendustes, leides, et kõnealuse määruse vastuvõtmine on vajalik seetõttu, et on kehtestatud õiguslik korraldus, mis suurendab ebavõrdsust ja kahjustab ühenduse majanduslikku ja sotsiaalset sidusust.

84. Nõukogu meenutab, et ühendus võttis määruse nr 852/95 vastu Portugali tööstuse toetamiseks, et suurendada majanduslikku ja sotsiaalset sidusust. Nõukogu meenutab samuti, et kahes vastastikuse mõistmise memorandumis sisalduvad kohustused ei

mõjutanud tekstiili- ja rõivatoodete lepingus ning määruses nr 3289/94, millega muudetakse määrust nr 3030/93, sätestatud ühenduse kohustust lülitada tekstiili- ja rõivatooded 1994. aasta GATT lepingu raamistikku.

85. Komisjon väidab vastupidiselt Portugali Vabariigile, et EÜ asutamisleping ei käsitle majandusliku ja sotsiaalse sidususe põhimõtet ühenduse õigussüsteemi aluspõhimõttena, millest kinnipidamine on institutsioonidele absoluutselt kohustuslik kuni selleni, et teatava meetme avaldatav negatiivne mõju ühenduse vähemarenenud piirkondade suhtes tooks automaatselt kaasa kõnealuse meetme kehtetuks tunnistamise.

86. Samuti tuleb rõhutada, et kuigi asutamislepingu artiklitest 2 ja 3 ning sama asutamislepingu artiklitest 130 A kuni 130 E tuleneb, et majandusliku ja sotsiaalse sidususe suurendamine on üks ühenduse eesmärkidest, on antud sätete puhul tegemist programmiliste sätetega, seega peab majandusliku ja sotsiaalse sidususe suurendamine olema ühenduse ja liikmesriikide poliitika ja meetmete tulemuseks.

87. Sellest tulenevalt ei ole Portugali Vabariigil alust väita, et vaidlustatud otsusega rikutakse majandusliku ja sotsiaalse sidususe põhimõtet.

Ettevõtjate võrdõiguslikkuse põhimõtte rikkumine

88. Portugali valitsus väidab, et vaidlustatud otsusega soodustatakse villaste toodete tootjaid võrreldes puuvillaste toodete tootjatega, kuivõrd vastastikuse mõistmise memorandumites sätestatud Pakistani ja India turgude avamise meetmed hõlmavad peaaegu eranditult villaste toodete tootmisega tegelevaid ühenduse tootjaid. Puuvillaste toodete tootjad, kelle hulka kuulub enamik Portugali tööstuse eksportijatest, on seetõttu märkimisväärselt halvemas olukorras.

89. Nõukogu vastab sellele väitele, et India ja Pakistaniga peetud läbirääkimiste eesmärgiks oli parandada juurdepääsu India ja Pakistani turgudele. Kui mainitud kahe riigi poolt tehtavad pakkumised on sellised, mis rahuldavad enamal määral vaid osa ettevõtjate, antud juhul villaste toodete tootjate vajadusi, ei saa sellise olukorra näol olla tegemist ettevõtjate võrdõiguslikkuse põhimõtte rikkumisega, kuivõrd memorandumite eesmärgiks ei saa mingil juhul pidada teatud ettevõtjate diskrimineerimist.

90. Komisjoni väitel ei saa asjaolu, et India ja Pakistani pakkumine on villaste toodete tootjate jaoks soodsam kui puuvillaste toodete tootjate jaoks (seejuures ei ole Portugali Vabariik seda etteheidet tõendanud), millega luuakse mainitud kahe tekstiilitööstuse haru ettevõtjate vahel teatav ebavõrdsus, käsitleda nõukogu tegevuse tulemusena tekkinud diskrimineerimisena. Isegi kui seda teha, oleks selline ebavõrdsus põhjendatav kõnealuse õigusakti laadiga ja nõukogu poolt vastastikuse mõistmise memorandumite heakskiitmisega püstitatud eesmärgiga parandada ühistes huvides kõikide ühendusest pärinevate toodete juurdepääsu India ja Pakistani turgudele.

91. Seejuures tuleb meenutada, et mittediskrimineerimise põhimõte nõuab ühenduse institutsioonidelt, et „sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt, kui erinev käsitlemine ei ole objektiivselt põhjendatud” (vt eeskätt ülalmainitud kohtuasja Saksamaa vs. nõukogu, punkt 67).

92. Antud juhul, nagu seda märgib ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 35, tegutsevad tekstiilisektori ettevõtjad kahel eraldi turul, villaste toodete turul ja puuvillaste toodete turul, seetõttu ei ole ühe tootjaterühma võimalik majanduslik kahju seostatav mittediskrimineerimise põhimõtte rikkumisena.

93. Seega ei ole Portugali Vabariigil samuti alust väita, et vaidlustatud otsusega rikutakse ettevõtjate võrdõiguslikkuse põhimõtet.

94. Eelnevast tuleneb, et Portugali Vabariigil ei ole alust väita, et vaidlustatud otsusega rikutakse ühenduse õiguskorralduse teatavaid eeskirju ja teatavaid aluspõhimõtteid ning seetõttu tuleb hagi tervikuna rahuldamata jätta.

Kohtukulud

95. Kodukorra artikli 69 lõike 2 kohaselt on kohtuvaidluse kaotanud pool vastava nõude korral kohustatud hüvitama kohtukulud. Et nõukogu on nõudnud kohtukulude väljamõistmist Portugali Vabariigilt ja Portugali Vabariik on kohtuvaidluse kaotanud pool, tuleb kohtukulud temalt välja mõista. Sama kodukorra artikli 69 lõike 4 kohaselt kannavad menetluse astunud liikmesriigid ja institutsioonid oma kohtukulud ise.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS

otsustab:

1) Jätta hagi rahuldamata.

2) Mõista kohtukulud välja Portugali Vabariigilt.

3) Prantsuse Vabariik ja Euroopa Ühenduste Komisjon kannavad oma kohtukulud ise.

	Moitinho de Almeida	Edward
Sevón	Schintgen	Kapteyn
Gulmann	Puissochet	Hirsch
Jann	Ragnemalm	Wathelet,

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 23. novembril 1999 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias